

сегодня, завтра / [Шкодовский Ю. М., Лаврентьев И. Н., Лейбфрейд А. Ю., Полякова Ю. Ю.]. – Х.: «Фолио», 2002. – 206 с. **3.** *Бондаренко Б.* Каменная летопись. Очерк – путеводитель / Б. Бондаренко. – Х.: Изд-во «Прапор», 1972. – 123 с. **4.** Бергенгеймовский завод в Харькове / производство огнеупорного кирпича/ В кн. XX совещательный съезд инженеров службы пути русских ж/д 1902 г. – М. 1910 г. с.81-90. **5.** Шляхтиченко Н. Д. Открытое акционерное общество “КЦШК-Пушка”. Очерки истории / Шляхтиченко Н. Д. – Донецк: ООО «Лебедь», 2000. – 246 с. **6.** *Звоницкий Э. М.* Госпром / Э. М. Звоницкий, А. Ю. Лейбфрейд., – М.: Стройиздат, 1992. – 82 с. **7.** Новое здание Харьковского университета // Строительство и архитектура. – 1964. № 3. – с. 29-30. **8.** *Ивах О.* Делом послужил городу [О Харьковском керамическом заводе. К 150-летию] / О. Ивах // Вечерний Харьков. – 1944. – 1 февраля. – с. 2. **9.** *Нат В.* Історію пишемо самі / Харківський ордену трудового червоного Прапора плитковий завод / В. Нат // Ленінська зміна. – 1971. – 27 лютого **10.** *Черкасская Н.* Плитки Беренгеяма / О истории и настоящем 100-летнего Харьковского завода керамических изделий / Н. Черкасская // Время. – 1993, 26 февраля **11.** *Фомин В. А.* Харьков строится / В. А. Фомин. – Х.: Изд-во «Прапор», 1967. – 120 с. **12.** Харьковский ордену «Знак почета» домостроительный комбинат №1 / Рекламно-информационный проспект. – Х.: Облполиграфиздат. – 1987. **13.** *Ткаленко Н. И.* Балаклеяские цементники / Н. И. Ткаленко. – Х.: Прапор, 1965. – 75 с. **14.** *Сатарин В.* Крупнейший цементный завод / В. Сатарин // Строительство и архитектура. – 1964. - №3. – с. 27. **15.** *Тихомиров М.* Разом, але нарізно. Будівництво Балаклійського цементно-шиферного комбінату / М. Тихомиров // Соц. Харківщина. – 1979. – 30 травня **16.** *Тиц А. А.* Харьков (архитектурно-исторический очерк) / А. Тиц, П. Шпара. – К.: Издат-во «Будівельник», 1982. – 230 с.).

Надійшла до редколегії 05.12.09

УДК 377 (09)

В. В. ПАУК, викладач ВПУ №6, м. Харків

ФОРМУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У 80-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ

В даній статті відображено процес підготовки робітничих кадрів в Україні у 80-ті роки ХХ століття з урахуванням потреб народного господарства, впливу впровадження автоматизації і колективної механізації виробництва на навчальний процес.

In the given article the process of preparation of personnel in Ukraine in 80th of XX century in response to needs of a national economy, influence of introduction of automation and collective mechanization of manufacture on educational process is displayed.

Підготовка кваліфікованих кадрів і розвиток людських ресурсів набувають сьогодні вирішального значення для підйому економіки та входження України у світовий економічний простір. Ринкова економіка висуває підвищені вимоги до якості робочої сили, її освітнього, професійного та кваліфікаційного рівнів, зростання її мобільності, професіоналізму [1, с. 3].

Розвиток економіки, необхідність створення гнучких систем кваліфікації, нових моделей професійної підготовки вимагає комплексно-змістовної

перебудови професійно-технічної освіти. Найбільш оптимальним напрямом такої перебудови є оновлення змісту навчання. Професійно-технічна освіта України є потужною системою як за своєю мережею, так і за напрямками. Вона складається з професійно-технічних навчальних закладів, установ, організацій, що здійснюють або забезпечують підготовку кваліфікованих робітників. Формування в нашій державі ринку праці зумовило ще одну функцію професійно-технічної освіти – підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації незайнятого населення [2, с. 7, 80].

Зараз, коли ведеться інтенсивний пошук нових форм організації підготовки кваліфікованих робітничих кадрів, надзвичайно актуальним є історичний досвід становлення вітчизняної професійної школи. Недооцінка досліджень у цій області галузі призводить до незадовільної підготовки кадрів. Для того, щоб успішно проводити дослідження з професійної педагогіки, розробляти проблеми підготовки робітників широкого профілю, необхідно знати історію професійно-технічної освіти, вміти зв'язувати попередній досвід з сучасною практикою [3, с. 163].

Оскільки у 80-ті роки XX століття система професійно-технічної освіти набула максимального розвитку, дуже важливо проаналізувати процеси, які відбувалися в системі професійно-технічної освіти України в ці роки.

Частково досліджувана у даній роботі тема розглядалася у працях [3, 4, 5]. Проте, вивченню проблеми формування матеріально-технічної бази закладів професійно-технічної освіти в Україні у 80-ті роки XX століття в них не надається окремого наголосу, відсутня передісторія питання. Отже, проведений аналіз обраної теми у контексті історичного розвитку системи ПТО, по суті, є однією з перших спроб надати об'єктивної оцінки процесу формування матеріально-технічної бази профтехосвіти на певному етапі її.

Проаналізуємо зв'язок історії та сучасності професійно-технічної освіти України у сфері матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів. Матеріально-технічна база навчального закладу охоплює засоби, які використовуються в навчальному процесі і створюють необхідні умови для успішного його здійснення. Матеріально-технічна база установ, організацій і підприємств освіти має будівлі і споруди, в яких безпосередньо здійснюється навчальний процес, будівлі і споруди гуртожитків, клубів, бібліотек, інших допоміжних служб, землю, комунікації, обладнання і меблі, транспортні засоби, службове житло та інші цінності [6, с. 477].

Новітні технології входять повноцінно у навчальний процес там, де є необхідна навчально-матеріальна база (новітні сучасні матеріали, відповідна технологічна документація, інструменти та обладнання). Як свідчить історія,

у перших закладах професійної підготовки була слабка навчально-матеріальна база, були відсутні навчальні програми, підручники [2, с. 143; 4, с. 11].

Однак, організатори навчання у перших професійних навчальних закладах України докладали певних зусиль для здійснення повноцінного процесу засвоєння професійних знань і навичок. Наприклад, 1834 р. у Херсоні було відкрито училище торгівельного мореплавства. Із спеціальних предметів вивчались навігаційні та суднобудівельні науки. Училище мало спеціальне навчальне судно, на якому учні відпрацьовували прийоми роботи та здійснювали навчальне плавання [7, с. 11].

Протягом розвитку професійної освіти України велика увага приділялась формуванню матеріально-технічної бази навчальних закладів. Одним із найважливіших принципів формування системи підготовки робітничих кадрів України було її максимальне наближення до потреб виробництва [5, с. 27].

Ця тенденція діяла протягом усіх етапів розвитку системи ПТО. У 60-х роках увагу було повернуто до пошуку шляхів вдосконалення професійно-технічної підготовки кваліфікованих робітників. Кожне ПТУ прикріплювалось до одного або кількох поблизу розташованих підприємств, колгоспів, радгоспів, машиноремонтних станцій (МРС), до будівельних, транспортних та інших організацій і проводило свою навчально-виробничу роботу на їх базі. Прикріплення ПТУ до базових підприємств і організацій здійснювалося Головним управлінням професійно-технічної освіти при Раді Міністрів УРСР разом з Українською радою народного господарства, виконками Рад депутатів, міністерствами і відомствами. Відповідно до Положення про професійно-технічні училища Української РСР, затвердженому постановою Ради Міністрів Української РСР від 8 травня 1961 р. № 621, ПТУ були зобов'язані в процесі виробничого навчання учнів виконувати в навчальних майстернях переважно виробничі замовлення і завдання базових підприємств, радгоспів і колгоспів, будівельних, транспортних та інших організацій, що мали відповідати вимогам навчальних програм, всебічно сприяти виконанню виробничих планів базових підприємств, будов, радгоспів, колгоспів та інших організацій. Виконання виробничих завдань і замовлень як у навчальних майстернях, так і на виробництві підпорядковалося завданням підготовки кваліфікованих робітників певних професій. ПТУ направляли учнів на виробничу практику на базові підприємства, керуючись навчальними планами і програмами, у взаємно погоджені терміни після попередньої теоретичної і практичної підготовки учнів у навчальних майстернях, на полігонах, у навчальних господарствах і на дільницях і т.д. Під час роботи в навчальних майстернях і

навчальних господарствах учні забезпечувались спецюдягом за рахунок навчального закладу.

Поряд з ним підприємства, радгоспи, колгоспи, будівельні, транспортні та інші організації, до яких кріплені ПТУ, мали створювати умови, необхідні для успішного проведення навчального процесу і освоєння учнями нової техніки, передової технології і високопродуктивних засобів праці, безоплатно виділяти в необхідних випадках сучасне виробниче устаткування, додатково до обладнання, котре одержували училища за планами постачання; виділяти навчальні дільниці на виробництві, надавати училищам виробничі замовлення для виконання їх у процесі виробничого навчання учнів у майстернях і на навчальних дільницях, надавати для виконання цих замовлень матеріали, інструменти і технічну документацію, а також технічну допомогу під час виконання замовлення [5, с. 80].

Постановою Ради Міністрів УРСР від 29 травня 1961 року. «Про подальший розвиток і поліпшення підготовки кваліфікованих робітничих кадрів у професійно-технічних навчальних закладах Української РСР» було рекомендовано міністерствам, відомствам, раднаргоспам виділяти й безкоштовно передавати училищам верстати, механізми, прилади, інструменти та інші матеріали для оснащення майстерень, кабінетів і лабораторій, будувати нові навчальні корпуси, майстерні та здійснювати ремонтні роботи. Крім цього, матеріально-технічна база професійно-технічних навчальних закладів поповнювалась за рахунок фондів Головного управління профтехосвіти. У 1959-1961 рр. навчальні заклади одержали із фондів Головного управління профтехосвіти 698 одиниць різноманітного обладнання для оснащення виробничих майстерень, навчальних кабінетів і лабораторій [5, с. 81, 82].

Упродовж 60-х років зміцніла навчально-матеріальна база профтехучилищ. Їхній верстатний парк у 1963 р., порівнюючи з 1959 р., зріс на 6456 одиниць, створено й обладнано 1808 майстерень, 3869 кабінетів, 997 лабораторій та 113 полігонів [8, с. 10].

У період до 80-х років XX століття матеріально-технічна база училищ продовжувала розвиватись. Характерною ознакою розвитку ПТО на цьому етапі була тісна співпраця ПТНЗ з базовими підприємствами. Так, у 1976-1980 рр. по фондах базових підприємств, міністерств і відомств училища отримали 7,9 тис. одиниць обладнання, автомобілів, тракторів та іншої техніки. У 1977-1981 рр. розширилась мережа середніх профтехучилищ, що діяли на виробничій базі підприємств і організацій. У промисловості у 1981 році таких було 390; у будівництві – 327; сільському господарстві – 205;

транспорті і зв'язку – 47; у сфері побутового обслуговування, житлово-комунального господарства і торгівлі – 34. Організовано роботу 131 опорного училища, 25 республіканських і 250 обласних шкіл передового досвіду. У 1981 р. училищами республіки було випущено продукції на 333,0 млн. крб.; виготовлено 1040 одиниць металорізальних верстатів, на 0,523 млн. крб., інструментів; на 6,2 млн. крб. товарів народного споживання [5, с. 99–100].

У 80-х роках ХХ століття назріла необхідність впровадження в систему профтехосвіти внутрішньогалузевої та міжгалузевою спеціалізації. Чітка спеціалізація професійно-технічних училищ дозволила не тільки зміцнити їх навчально-матеріальну базу, але й задовольнити потреби підприємств у кваліфікованих кадрах. Внутрішньогалузева спеціалізація ПТНЗ надала можливість скоротити у кожному училищі перелік професій, за якими проводиться підготовка робітників. Міжгалузева спеціалізація дозволила готувати робітників з немасових професій, потреба в яких на підприємствах різних галузей невелика [9, с. 8].

Від успішного вирішення проблеми ефективного використання навчально-матеріальної бази училищ залежить якість підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Навчально-матеріальна база профтехучилища являє собою складну сукупність навчальних кабінетів, лабораторій, майстерень, оснащених необхідним обладнанням, пристроями, інструментами, навчально-наочними посібниками і технічними засобами навчання. Кожне училище системи професійно-технічної освіти у 80-ті роки ХХ століття було забезпечене телевізійною апаратурою, пристроями програмованого контролю, тренажерами та ін. Ефективне використання дидактичних засобів вирішувалось в умовах спеціалізації та укрупнення училищ. У Харкові був створений навчальний центр профтехосвіти. На території центру знаходились училища тракторного, підшипникового, верстатобудівного заводів та «Електроважмаша», які належали до різних міністерств. Для кожного училища центру були побудовані навчальні корпуси та майстерні, громадсько-побутові будівлі з фізкультурними та актовими залами, кімнати для занять гуртків. У складі центру були шість дев'ятиповерхових гуртожитків, їдальня на тисячу місць, санаторій-профілакторій, стадіон і басейн. Центр профтехосвіти був оснащений першокласним обладнанням та технічними засобами [7, с. 183].

У 80-х роках значно зміцніла навчально-матеріальна база училищ, про що свідчить 29280 одиниць верстатного обладнання, 8678 тракторів, 2588 комбайнів, 5224 автомобілі, в тому числі 200 верстатів з програмним

керуванням, роботів і маніпуляторів; 12,7 тис. сучасних сільсько-господарських машин. У цей же період почало відбуватися ускладнення виробничих процесів, яке було викликане зростом масштабів виробництва, впровадженням нової техніки і технологій, здійсненням комплексної механізації і автоматизації, зумовлювало зріст потреби народного господарства в кваліфікованих робітниках масових провідних професій, пов'язаних з механізацією і автоматизацією праці. Відбувався процес інтеграції професій і спеціальностей, формувалися професії широкого профілю. У зв'язку з цим відбувається систематичне удосконалення змісту профтехосвіти, поглиблення загальноосвітніх знань, оновлення форм, методів і дидактичних засобів теоретичного навчання, удосконалення організації і методики процесу виробничого навчання майбутніх робітників. Підвищення якості професійно-технічного навчання проводилось з урахуванням змін, які відбувалися в змісті праці робітників. За цих умов грамотних і всебічно освічених спеціалістів, які вміють орієнтуватись у виробничих обставинах, що швидко змінюються освоювати нову техніку і технологію виробництва [5, с. 100].

Для впровадження в життя цієї педагогічної концепції необхідна така навчально-матеріальна база, яка забезпечувала б оптимізацію, інтенсифікацію, іноді – автоматизацію процесу навчання при збереженні високої працездатності учнів, формування в них інтересу до навчання, до оволодіння вибраною професією. Навчання у ПТНЗ у 80-ті роки ХХ століття було спрямоване на здійснення принципу випереджувального розвитку навчально-матеріальної бази. Це означає, що навчально-матеріальна база і умови навчання та виховання учнів повинні були забезпечити їх підготовку до роботи на тому обладнанні і за тією технологією, які будуть використовуватися на підприємствах на момент закінчення учнями навчальних закладів [10, с. 15-16].

Цей принцип забезпечувався не завжди, але у 80-ті роки ХХ століття система професійно-технічної освіти набула максимального розвитку, відбувалися позитивні зміни у розвитку навчально-матеріальної бази системи профтехосвіти. Наприклад, якщо порівнювати 1985 рік з 1981 р., кількість навчальних кабінетів і лабораторій зросла з 19292 до 21492, майстерень і полігонів – з 5737 до 6864, верстатного обладнання – з 27856 до 29551, тракторів – з 7248 до 7607, комбайнів – з 1122 до 1387 [5, с. 100].

У 80-ті роки ХХ століття була розпочата підготовка кваліфікованих робітників з 26 професій для створення і експлуатації автоматизованих виробництв, нової техніки і технології, в тому числі, налагоджувальників

верстатів і маніпуляторів з ПК. Їх підготовка тісно пов'язана з необхідністю засвоєння програмного керування верстатами, оснащеними мікроелектронною технікою. Метою вивчення спеціальної технології майбутніми налагоджувальниками верстатів і маніпуляторів з ПК є засвоєння системи знань про сучасне технологічне обладнання, його експлуатацію, налагодження, про технологію виробництва, про діагностику несправностей вузлів і механізмів металорізального обладнання, будову і правила використання контрольно-вимірювальних інструментів. Крім комплексу засобів наочності, необхідних для підготовки робітників з професій, пов'язаних з машинобудуванням і металообробкою (токарь, фрезерувальник, слюсар) кабінет спеціальної технології налагоджувальників верстатів і маніпуляторів з ПК забезпечувався тренажерами для відпрацювання вмінь з підготовки керуючих програм, введення програми безпосередньо з пульта керування, введення корегування керуючої програми [11, с. 4-5].

У 80-х роках XX століття в навчальних закладах професійно-технічної освіти використовувались багато чисельні технічні засоби навчання: екзаменатори, репетитори-екзаменатори, контролери-репетитори, тренажери різних типів з складних процесів, в тому числі електронні тренажери прокатних станів і динамічні плакати, відеотелефони, кінопроектори, діапроектори, діючі макети, електрифіковані схеми, кольорові електрифіковано-динамічні стенди і плакати, діючі моделі вузлів і механізмів, магнітофони, телевізійні установки, навчальні цехи-тренажери, навчальні мініатюр-полігони, автоматизовані кабінети, класи програмованого навчання, кабінети з технічних і спеціальних предметів з пристроями для програмованого навчання та ін. Для навчання слюсарів, токарів та робітників інших професій використовувались тренажери з усіх складних тем навчальних програм для відпрацювання трудових дій, прийомів, операцій, для розвитку навичок і вмінь, кабінети з технічних і спеціальних предметів, з пристроями для програмованого навчання та ін. [3, с. 63].

Посилена увага партійних і радянських органів до спорудження об'єктів профтехосвіти у 80-тих роках XX століття приносила досить плідні результати роботи у цьому напрямку: у 1985 році було освоєно капітальних вкладень на 73,3 млн. крб., введено в експлуатацію навчальних будівель на 19,1 тис. навчальних місць, гуртожитків на 8,4 тис. місць, їдалень на 5,4 тис. посадочних місць. Зміцнення навчально-матеріальної бази ПТУ сприяло створенню належних умов для виробничої діяльності ПТНЗ. Розвиток навчально-виробничої діяльності ПТНЗ характеризують такі дані: у 1985 році було випущено продукції виконано робіт на 1761 млн. крб., в тому числі

випущено продукції в майстернях ПТУ на 107,0 млн. крб. Тут же було виготовлено 4608 металорізальних верстатів, інструментів на 3,136 млн. крб., товарів широкого вжитку (меблі, швейні і трикотажні вироби, взуття) – на 34,563 млн. крб. [5, с. 101-102].

Однак у формуванні матеріально-технічної бази були і недоліки. В навчальних майстернях ряду СПТУ навчально-виробниче обладнання не дозволяло повністю виконувати навчальні програми виробничого навчання. З-за недостатньої кількості сучасного обладнання навчальних програм систематично не відпрацьовувались (у токарів – обробка деталей зі складним встановленням, нарізування багатопрохідної різьби; у електрозварювальників – зварювання кольорових металів,; у слюсарів-монтажників – шабрування, притирання, пайка та ін.) Багато СПТУ були погано забезпечені вимірювальним і різальним інструментом – штангенциркулями, різцями, фрезами, абразивами, столярним та будівельним інструментом. . [3, с. 21].

З вересня 1985 року в усіх середніх ПТУ було запроваджено курс «Основи інформатики і обчислювальної техніки». Здійснювався експеримент з використання електронно-обчислювальних машин при викладанні навчальних предметів, у позаурочній роботі. Було розпочато комп'ютерний всеобуч керівників та інших категорій працівників училищ. Викладачі та майстри виробничого навчання до початку 1986-1987 навчального року створили 1082 кабінети інформатики, 23 дисплейних класи [5, с. 108].

На початку вивчення предмета «Основи інформатики і обчислювальної техніки» училища забезпечувались мікрокалькуляторами як засобами електронної техніки, але далі ситуація змінилася. Багатьма міністерствами та відомствами розроблялося технічне завдання на комплект навчальної обчислювальної техніки. Планувалося використовувати один комп'ютер на двох учнів. Всього в кабінеті мали встановлювати не більше 12 учнівських комп'ютерів і один комп'ютер викладача, об'єднані в локальну мережу [12, с. 10].

В училищах функціонувало близько 100 класів персональних ЕОМ, діяло 12 регіональних центрів з розробки и тиражування навчальних програм до них. Однак у забезпеченні комп'ютерної грамотності учнів та використанні ЕОМ у навчальному процесі було багато проблем. Незважаючи на те, що Міністерство торгівлі УРСР своїм листом від 08.02.1985 р. дозволило відпускати СПТУ електронно-обчислювальну техніку за безготівковим рахунком, багато підприємств торгівельної мережі на місцях не повною мірою вирішували це питання. Великі труднощі виникали через те, що системі ПТО не виділялись централізовано фонди на постачання ПТУ

програмованих мікрокалькуляторів і комплектів обчислювальної техніки для оснащення кабінетів [5, с. 100, 108].

На початку 90-х років загострилась потреба у виведенні всіх галузей народного господарства на передові рубежі світової економіки, широкому впровадженні робототехнічних комплексів, комп'ютерної техніки і мікропроцесорів, гнучких автоматизованих виробництв, забезпеченні подальшого підвищення продуктивності праці, випуску продукції, що відповідала б за своїми показниками кращим світовим стандартам. У зв'язку з цим висувалися нові, більш високі вимоги до підготовки кваліфікованих робітничих кадрів [5, с. 101].

Виконання цих вимог забезпечувалось за умовою наявності відповідної навчально-матеріальної бази. Як свідчить аналіз, в Україні протягом останніх двадцяти років відбулося значне послаблення, а в більшості випадків, руйнування зв'язків між системою професійно-технічної освіти та галузевими органами управління економікою, ПТНЗ і підприємствами, знизився рівень професійної підготовки випускників ПТНЗ [2, с. 140].

Шляхи реалізації цієї проблеми вбачаються в:

- переоснащенні матеріально-технічної бази ПТНЗ сучасним обладнанням, технікою, устаткуванням;
- впровадженні нових форм співробітництва освіти, промисловості та бізнесу;
- розробці, апробації та впровадженні державних стандартів ПТО;
- підготовці підручників;
- застосуванні інформаційно-комунікативних та інноваційних технологій у навчально-виробничому процесі [13, с. 3].

Сучасна професійно-технічна освіта повинна бути спрямована на підготовку фахівців з використанням як новітніх технологій навчання, так і інновацій у виробництві в умовах постійного розвитку ринку праці [2, с. 140].

Список літератури: 1. Куйбіда В. В. Взаємодія ринку праці і системи професійної освіти / В. В. Куйбіда // Професійно-технічна освіта. – 2008. - № 3. – с. 3-5. 2. Ніколаєнко С. М. Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти в Україні / С. М. Ніколаєнко. – К.: Книга, 2007. – 232 с. 3. Батышев С. Я. Подготовка рабочих в средних профессионально-технических училищах / С. Я. Батышев; Педагогическая наука-реформа школы. – М.: Педагогика, 1988. – 176 с. 4. Маленко А. Г. Подготовка инженерно-педагогических кадров для системы профессионально-технического образования / А. Г. Маленко. – Минск.: Высшая школа, 1980. – 167 с. 5. Профтехосвіта України: XX століття: Енциклопедичне видання / За ред. Н. Г. Ничкало. – К.: Видавництво. АРТЕк, 2004. – 876 с. 6. Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук України / гол. ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. 7. Пузанов М. Ф. Очерки истории профессионально-технического образования в Украинской ССР / М. Ф. Пузанов, Г. И. Терещенко. – К.: Вища школа. Головное изд-во, 1980. – 232 с. 8. Омеляненко Б. С. Новое

учебное оборудование / Б. С. Омеляненко // Профессионально-техническое образование. – 1964. - № 1. – с. 10-12 **9.** Белов Г. С. Специализация как одно из условий совершенствования учебно-материальной базы профтехучилищ / Г. С. Белов // Педагогическое обоснование требований к оборудованию и оснащению профтехучилищ в условиях их специализации. – Л.: ВНИИ профтехобразования. – 1983. – 88 с. **10.** Бастов В. Ф. Совершенствование учебно-материальной базы профтехучилищ как научная проблема / В. Ф. Бастов, Г. С. Гуторов // Педагогическое обоснование требований к оборудованию и оснащению профтехучилищ в условиях их специализации. – Л.: ВНИИ профтехобразования. – 1983. – 88 с. **11.** Оснащение учебного кабинета специальной технологии для подготовки наладчиков станков и манипуляторов с программным управлением в средних профтехучилищах. – Л.: ВНИИ профтехобразования, 1986. – 31 с. **12.** Красс Э. С. Информатика - шаг следующий / Э. С. Красс, В. П. Оксман // Профессионально-техническое образование. – 1985. - №9, С. 10-12 **13.** Модернізація професійно-технічної освіти Хмельниччини: проблеми теорії та практики: науковий збірник / упорядник і науковий редактор В. О. Савчук. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. – 300 с.

Надійшла до редколегії 07.10.09

УДК 94 (477) “19/20”: 323.111

В. М. СКЛЯР, канд. іст. наук, НТУ «ХП»

ЕТНОМОВНА НАУКОВА ПРОБЛЕМАТИКА В УКРАЇНОЗНАВЧИХ СТУДІЯХ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

У статті аналізується доробок українських науковців у дослідженні етномовних процесів в Україні. Визначено ступінь розробки етномовної проблематики за окремими напрямками українознавчої науки.

In article the done work of the Ukrainian scientists in research of ethnolanguage processes in Ukraine is analyzed. The degree of an ethnolanguage problematic working out in separate directions of Ukrainian science of science is defined.

Становлення Української держави супроводжується зростанням інтересу в суспільстві до етномовних процесів, які тривалий час занадто політизувалися та свідомо фальшувалися. Залишається актуальним дослідження етнічного складу та мовної структури населення, аналіз регіональних особливостей співвіднесення мовних та етнічних ознак, процесів мовної асиміляції. Не втратила актуальності проблема відповідності проголошеного державного статусу української мови реальному стану її функціонування в суспільстві.

Наукове дослідження етнічних проблем вимагає об'єднання зусиль усієї української гуманітаристики, використання інтеграційних, полідисциплінарних підходів в українознавчих дослідженнях. Етнічні процеси перебувають у центрі уваги етнологів, істориків, соціологів, демографів, мовознавців, географів, політологів, філософів, культурологів, психологів,